

A GAZDASÁGI ÉS MONETÁRIS UNIÓ INTÉZMÉNYEI

Az európai monetáris unió intézményeinek fő feladata az európai monetáris politika meghatározása, az euró kibocsátásával kapcsolatos szabályok megalkotása és az árstabilitás biztosítása az EU-ban. Ezek az intézmények a következők: az EKB, a KBER, a Gazdasági és Pénzügyi Bizottság, az eurócsoport és a Gazdasági és Pénzügyi Tanács (Ecofin).

JOGALAP

- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 119–144., 219. és 282–284. cikke;
- az Európai Unióról szóló szerződéshez csatolt jegyzőkönyvek: Jegyzőkönyv a Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank alapokmányáról, 14. Jegyzőkönyv az eurócsoportról.

CÉLKITŰZÉSEK

A gazdasági és monetáris unió (GMU) fő célkitűzései [\(2.6.1\)](#) a következők:

- a belső piac kialakításának befejezése az árfolyam-ingadozás megszüntetésével, valamint a devizaműveletek tranzakciós költségeinek és az árfolyam-ingadozás fedezeti költségeinek megszüntetésével;
- az árak és költségek összehasonlíthatóságának biztosítása az egész Unióban, ami segítséget nyújt a fogyasztóknak, ösztönzi az Unión belüli kereskedelmet, és megkönnyíti a vállalkozási tevékenységet;
- Európa monetáris stabilitásának és pénzügyi erejének megerősítése a következők által:
 - megszüntetni az uniós devizák közötti spekuláció bármilyen lehetőségét;
 - az így létrehozott monetáris unió gazdasági dimenziója révén biztosítani, hogy az új valuta nagymértékben ellenálljon a nemzetközi spekulációnak;
 - az előfeltételek megteremtése ahhoz, hogy az euró fontos tartalék- és fizetőeszközzé váljon.

EREDMÉNYEK

A. A GMU első szakaszában (1990. július 1. – 1993. december 31.) létrehozott intézmények

A GMU első szakaszában monetáris intézményt nem hoztak létre.

B. A GMU második szakaszában (1994. január 1. – 1998. december 31.) létrehozott intézmények

1. Az Európai Monetáris Intézet (EMI)

Az EMI-t a GMU második szakaszának elején hozták létre (az EK-Szerződés 117. cikke értelmében), és a nemzeti központi bankok elnökeinek bizottsága, valamint az Európai Monetáris Együtműködési Alap (EMEA) feladatait vette át. Nem volt beleszólása a monetáris politika irányításába, mivel ez a nemzeti hatóságok előjoga maradt. A GMU második szakaszának végrehajtása vonatkozásában fő feladatai közé tartozott a nemzeti központi bankok közötti együttműködés és a tagállamok monetáris politikái összehangolásának megerősítése az árstabilitás biztosításának céljából. Az EK-Szerződés 123. cikk (2) bekezdésével összhangban az EMI-t megszüntették az EKB létrehozását követően (1998. június 1.), amelynek útját az EMI kikövezte.

2. A Monetáris Bizottság

E testület tagjait a Bizottság és a tagállamok nevezték ki egyenlő arányban. A bizottságot a tagállamok politikáinak a belső piac működéséhez szükséges mértékű koordinálása előmozdítására hozták létre (EK-Szerződés 114. cikk), és tanácsadó szerepet töltött be. A harmadik szakasz kezdetén feloszlatták és helyét a Gazdasági és Pénzügyi Bizottság vette át (EUMSZ 134. cikk).

C. A harmadik szakasz (1999. január 1-jétől) intézményei

1. Az Európai Központi Bank (EKB) ([1.3.11](#))

a. Szervezet

Az 1998. június 1-jén létrehozott EKB székhelye Frankfurt am Main. Az uniós intézményektől és a nemzeti hatóságoktól független két döntéshozó szerv, az EKB Kormányzótanácsa és az Igazgatóság irányítja, valamint bizonyos feladatok esetén az Általános Tanács, amely maga nem döntéshozó szerve az EKB-nak. A Lisszaboni Szerződés az EKB-t az EU intézményévé minősítette (EUSZ 13. cikk (1) bekezdése, EUMSZ 282–284. cikke); ezt megelőzően az EKB az EK-Szerződés rendelkezései szerint semmilyen jogállással nem rendelkezett, jogi személyiséggel azonban igen.

i. A Kormányzótanács

Az Igazgatóság tagjaiból és azon országok nemzeti központi bankjainak elnökeiből áll, amelyek bevezették az eurót (EUMSZ 283. cikk és Alapokmány 10. cikk (1) bekezdés). Fő döntéshozó szervként feladata a KBER-re ruházott feladatok ellátásához szükséges iránymutatások elfogadása és határozatok hozatala, az Unió monetáris politikájának kialakítása (ideértve, adott esetben, a közbenső monetáris célokra, az irányadó kamatokra és a KBER jegybanki pénzkínálatára vonatkozó döntéseket), valamint az ezek végrehajtásához szükséges iránymutatások meghatározása (az Alapokmány

12. cikke). A Lisszaboni Szerződés rögzíti, hogy az EKB Igazgatóságának tagjait az Európai Tanács kölcsönös megegyezéssel és minősített többséggel (EUMSZ 283. cikk) választja és nevezi ki.

ii. Az Igazgatóság

E testület tagjai az elnök, az alelnök és négy további tag, akiket az euróövezethez tartozó tagállamok állam- és kormányfői neveznek ki közös megegyezéssel nyolcéves, nem megújítható időtartamra (EUMSZ 283. cikk). Feladata a monetáris politika végrehajtása, amelynek során kiadja a szükséges utasításokat a nemzeti központi bankoknak. Felelős továbbá a Kormányzótanács üléseinek előkészítéséért és az EKB napi működtetéséért (Alapokmány 11. és 12. cikk).

iii. Az Általános Tanács

Tagjai az EKB elnöke és alelnöke, valamint az összes EU-tagállam központi bankjának elnöke, függetlenül attól, hogy bevezették-e az eurót (az Alapokmány 44. cikke). Közreműködik a statisztikai adatok gyűjtésében, koordinálja azon tagállamok monetáris politikáját, amelyek még nem vezették be az eurót, és felügyeli az európai árfolyam-mechanizmus működését.

b. Feladat

Noha az euróövezeten belül az EKB és a nemzeti központi bankok is bocsáthatnak ki bankjegyeket, azok kibocsátását ténylegesen csak az EKB engedélyezheti. A tagállamok érméket bocsáthatnak ki az EKB által jóváhagyott mennyiségben (EUMSZ 128. cikk). Az EKB hozza meg a KBER számára az Alapokmánya és a Szerződés szerint ráruházott feladatok végrehajtásához szükséges döntéseket (EUMSZ 132. cikk). Az EKB a nemzeti központi bankokkal együttműködve összegyűjti a szükséges statisztikai információkat a felelős nemzeti hatóságoktól vagy közvetlenül a gazdasági szereplőktől (Alapokmány 5. cikk). Konzultációs szerepe van a hatáskörébe tartozó minden javasolt uniós jogi aktus, illetve a nemzeti hatóságok kérésére bármilyen jogszabálytervezet esetén (EUMSZ 127. cikk (4) bekezdés). Felel a transzeurópai automatizált valós idejű bruttó elszámolású rendszer (TARGET2) zavartalan működéséért, amely egy olyan eurófizetési rendszer, amely összefűzi a nemzeti fizetési rendszereket és az EKB fizetési mechanizmusát. Az EKB teszi meg az ahhoz szükséges intézkedéseket, hogy az euróövezetbe belépő új tagállamok központi bankjait integrálja a KBER-be.

Az EKB elláthat egyedi feladatokat a hitelintézetek és egyéb pénzügyi intézmények prudenciális felügyeletével kapcsolatos politikák vonatkozásában (EUMSZ 127. cikk (6) bekezdése, Alapokmány 25.2 cikke). Az EKB kiegészítő feladatokat kapott az egységes felügyeleti mechanizmus keretében az euróövezet és más részt vevő tagállamok „jelentős” bankjainak közvetlen felügyelete vonatkozásában. A tagállami hatóságok, az EKB-val együttműködve továbbra is ellátják a „kevésbé jelentős” bankok felügyeletét; a felügyeleti hatóságok közötti, határokon átnyúló együttműködést az Unión belül a három európai felügyeleti hatóság biztosítja: az Európai Bankhatóság (EBA), az Európai Értékpapír-piaci Hatóság (ESMA) és az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatónyugdíj-hatóság (EIOPA). Ezt a felügyeleti rendszert kiegészíti a

makroprudenciális felügyelettel foglalkozó új intézmény, az Európai Rendszerkockázati Testületet (ESRB).

2. A Központi Bankok Európai Rendszere (KBER) és az eurórendszer

a. Szervezet

A KBER magában foglalja az EKB-t és az összes uniós tagállam nemzeti központi bankját (EUMSZ 282. cikk (1) bekezdés és az Alapokmány 1. cikke). Ugyanazok a döntéshozó szervek irányítják, mint az EKB-t (EUMSZ 282. cikk (2) bekezdés). Az eurórendszerbe csak az EKB és az euróövezethez tartozó tagállamok nemzeti központi bankjai tartoznak.

b. Feladat

A KBER alapvető feladata az árstabilitás fenntartása (EUMSZ 127. cikk (1) bekezdés és 282. cikk (2) bekezdés, Alapokmány 2. cikk). E célkitűzés sérelme nélkül a KBER támogatja az Unió célkitűzéseinek megvalósításához hozzájáruló általános gazdaságpolitikákat. Ezt a feladatot a következő tevékenységek révén látja el (EUMSZ 127. cikk (2) bekezdés és az Alapokmány 3. cikke):

- az Unió monetáris politikájának meghatározása és végrehajtása;
- devizaműveletek végrehajtása az EUMSZ 219. cikkének rendelkezéseivel összhangban;
- a tagállamok hivatalos devizatartalékainak tartása és kezelése;
- a fizetési rendszerek zavartalan működésének előmozdítása; valamint
- az illetékes hatóságok számára nyújtott, a hitelintézetek prudenciális felügyeletére és a pénzügyi rendszer stabilitására vonatkozó politikáik zavartalan megvalósításához történő hozzájárulás (az EUMSZ 127. cikkének (5) bekezdése és az alapokmány 3.3. cikke).

3. A Gazdasági és Pénzügyi Bizottság

A csupán hat taggal rendelkező bizottság egyharmadát a tagállamok nevezik ki, egyharmadát a Bizottság, egyharmadát pedig az EKB (EUMSZ 134. cikk (2) bekezdés). Feladatai megegyeznek a Monetáris Bizottságéval – amelynek 1999. január 1-jén lépett a helyébe –, egyetlen lényeges különbségtől eltekintve: jelenleg az EKB feladata tájékoztatni a Bizottságot és a Tanácsot a monetáris helyzet változásairól.

4. A Gazdasági és Pénzügyi Tanács (ECOFIN)

Az összes EU-tagállam pénzügyminiszterét tömörítő Ecofin európai szintű döntéshozó szerv. Az EKB-val folytatott konzultációt követően döntést hoz az euró árfolyampolitikájáról az Európán kívüli valuták kapcsán, miközben tartja magát az árstabilitás célkitűzéséhez.

5. Az eurócsoport

Az eredeti nevén Euro-11 az euróövezet gazdasági és pénzügyminisztereinek találkozója, amelynek 1997-ben lett „eurócsoport” a neve. Ez a tanácsadó és informális szerv rendszeresen tart üléseket, ahol megvitatják az euróövezet és a GMU zavartalan működésével kapcsolatos összes kérdést. A Bizottság és – szükség esetén – az EKB

meghívottként vesz részt ezeken az üléseken (az eurócsoportól szóló 14. Jegyzőkönyv 1. cikke). A scheveningeni nem hivatalos Ecofin-ülésen 2004. szeptember 10-én Jean-Claude Junckert, Luxemburg miniszterelnökét és pénzügyminiszterét választották az eurócsoport elnökének. Így ő lett az eurócsoport első választott és állandó elnöke 2005. január 1-jétől kezdődő megbízatással. Az euróövezeten belüli koordináció fokozása érdekében a Lisszaboni Szerződés megerősítette az eurócsoport szerepét. A Szerződésben ekkor említik meg első alkalommal az „eurócsoport” fogalmát (EUMSZ 137. cikk). A hivatalos újítások közé tartozik az eurócsoport elnökének két és fél évre való megválasztása, amihez az eurócsoportban képviselt tagállamok többsége szükséges (az eurócsoportól szóló 14. Jegyzőkönyv 2. cikke).

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A. Jogalkotási szerep

1. Az Európai Parlament a Tanáccsal együtt rendes jogalkotási eljárásban:

- elfogadja a GMU-n belüli többoldalú felügyeleti eljárások részletes szabályait (EUMSZ 121. cikk (6) bekezdés);
- módosítja az EKB Alapokmányának egyes cikkeit (EUMSZ 129. cikk (3) bekezdés); valamint
- lefekteti az euró mint közös valuta használatához szükséges intézkedéseket (EUMSZ 133. cikk).

2. Az Európai Parlamenttel kell konzultálni a következő esetekben:

- az euróérmék tagállamokban történő bevezetésének szabályozása (EUMSZ 128. cikk (2) bekezdés);
- az euró és az EU-n kívüli valuták közötti átváltási árfolyamra vonatkozó megállapodások (EUMSZ 219. cikk (1) bekezdés);
- a közös valuta bevezetésére alkalmas országok kiválasztása 1999-ben és azt követően;
- az EKB Igazgatósága elnökének, alelnökének és tagjainak kinevezése (az EUMSZ 283. cikkének (2) bekezdése és az EKB Alapokmánya 11.2 cikke);
- az EKB Kormányzótanácsán belül a szavazási rend bármilyen módosítása (a KBER és az EKB Alapokmányának 10.2. cikke);
- a Stabilitási és Növekedési Paktumban meghatározott túlzott hiány esetén követendő eljárás végrehajtását szolgáló jogszabályok;
- az EKB hitelintézetek és pénzügyi intézmények felügyeletére jogosító hatásköreinek bármilyen módosítása (EUMSZ 127. cikk (6) bekezdés);
- az EKB Alapokmánya egyes cikkeinek módosítása (EUMSZ 129. cikk (4) bekezdés).

3. Az Európai Parlamentet tájékoztatják a Gazdasági és Pénzügyi Bizottság összetételére vonatkozó részletes rendelkezésekről (EUMSZ 134. cikk (3) bekezdés).

B. Felügyeleti szerep

1. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés értelmében

Az EKB a KBER tevékenységéről, valamint az előző és a folyó év monetáris politikájáról éves jelentést készít az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és a Bizottságnak, valamint az Európai Tanácsnak. Ezt követően az EKB elnöke a Tanács és az Európai Parlament elé terjeszti a jelentést, mely utóbbi erről általános vitát tarthat (EUMSZ 284. cikk (3) bekezdés, EKB-Alapokmány 15.3 cikk). Az Európai Parlament érintett bizottságai, a Parlament kérésére vagy saját kezdeményezésre, meghallgathatják az EKB elnökét és az Igazgatóság más tagjait (EUMSZ 284. cikk (3) bekezdés 2) albekezdés).

2. A Parlament kezdeményezése

Az Európai Parlament kezdeményezte, hogy az EKB-nak a Szerződésben meghatározott széles körű jogait – azaz a követendő monetáris politika meghatározásának szabadságát – demokratikus elszámoltathatósággal ellensúlyozzák (1996. június 18-i állásfoglalás). E célból intézményesítette a „monetáris párbeszédet”. Az EKB elnöke vagy Kormányzótanácsa más tagja legalább háromhavonként megjelenik a Parlament Gazdasági és Monetáris Bizottsága előtt, hogy válaszoljon a gazdasági kilátásokkal kapcsolatos kérdésekre, és megindokolja az euróövezetben folytatott monetáris politikát. Ezen túlmenően a Parlament saját kezdeményezésű jelentés keretében rendszeresen véleményt nyilvánít az EKB éves jelentéséről. 2013-ban a Parlament és az EKB intézményközi megállapodást kötött az egységes felügyeleti mechanizmus keretében az EKB-ra ruházott feladatok demokratikus elszámoltathatóságáról és felügyeletéről.

Dirk Verbeken / Dražen Rakić
05/2019

